

karşı başlattığı harekât içinde yer alan Muhammed b. Aclân, Ca'fer b. Süleyman el-Hâşimî Medine valisi olunca yakalanıp valinin huzuruna getirildi. Ca'fer b. Süleyman onun elinin kesilmesini veya başka bir şekilde cezalandırılmasını emretti, ancak şehrin ileri gelenlerinin arzusu üzerine serbest bırakıldı. Muhammed b. Aclân 148 (765) yılında Medine'de vefat etmiş olup bu tarih 147 ve 149 olarak da kaydedilmiştir.

Muhammed b. Aclân babasından ve Enes b. Mâlik, Ebân b. Sâlih, Âsım b. Ömer b. Katâde, İyâs b. Muâviye, Bükeyr b. Abdullah b. Eşec, Sevr b. Zeyd ed-Dîlî gibi âlimlerden hadis rivayet etmiş; kendisinden oğlu Abdullah, İbrâhim b. Ebû Able el-Makdisî, Esbât b. Muhammed el-Kureşî, Bişr b. Mufaddal, Bişr b. Mansûr, Hayve b. Şüreyh ve diğerleri rivayette bulunmuştur.

Mescid-i Nebevî'de bir ders halkası oluşturan Muhammed b. Aclân çok hadis rivayet etmesi, fıkıh bilgisi ve fetvaları ile dikkati çekmiş, ibadete düşkünlüğü ve güzel ahlâkıyla tanınmıştır. Yahyâ b. Maîn, Ahmed b. Hanbel, Ebû Hâtım er-Râzî, Ebû'l-Hasan el-İclî, Nesâî ve Ya'kûb b. Şeybe gibi âlimler onu sika kabul etmiş, fakat bazı hadisçiler hâfızasının zayıflığından söz etmiştir. Zehebî, hadislerinin sahih niteliğinde değilse de hasen derecesinden daha aşağı olmadığını söylerken (*A'lamü'n-nübelâ*, VI, 322) muhtemelen onun hâfızasıyla ilgili bu durumu dikkate almıştır. Naklettiği hadislerin *Şahîhâyn*'de ancak şâhid olarak yer alması da bu yönüyle ilgili olmalıdır. Diğer dört *Sünen* müellifinin eserlerinde rivayetlerine yer verdiği Muhammed b. Aclân'dan nakledilen bir hadisle ilgili bir soru üzerine İmam Mâlik'in söylediği, "İbn Aclân bu tür şeyleri bilmezdi ve âlim değildi" sözünü de bu çerçevede değerlendirmek mümkündür (a.g.e., VI, 320; VIII, 104).

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Da'avât", 13, "Tevhîd", 13; a.mlf., *et-Târîhu'l-kebir*, I, 196-197; İbn Sa'd, *et-Tabakât: el-Mütemmim*, s. 354-356; Tirmizî, *el-İlel* (es-Sünen içinde, nşr. İbrâhim Ate İvaz), Kahire 1385/1965, V, 745; İclî, *eş-Şikât*, s. 410; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 595; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), VII, 580, 599, 604-605; İbn Ebû Hâtım, *el-Cerh ve't-ta'dil*, VIII, 49-50; İbn Hibbân, *eş-Şikât*, VII, 386-388; İbnü'l-Cevzi, *el-Muntazam* (Atâ), VIII, 114-115; Zehebî, *A'lamü'n-nübelâ*, VI, 317-322; VIII, 104; a.mlf., *Mizânü'l-İtidâl*, III, 644-647; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, XXVI, 101-108; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, IX, 341-342.

ZEKERİYA GÜLER

MUHAMMED AHMED DEHMÂN

(محمد أحمد دهمان)

Muhammed b. Ahmed
b. Hâlid Dehmân ed-Dımaşkî
(1899-1988)

Suriyeli tarihçi ve muhakkik.

Şam'da doğdu. İlk öğrenimine Şam kurâ ve ulemâsından olan babası Ahmed Dehmân'ın yanında başladı. Daha sonra medrese tahsiline devam etti ve aralarında Ebû'l-Hayr el-Meydânî ile Muhammed el-Kutb'un bulunduğu pek çok âlimden ders aldı. Ancak onu en çok etkileyen hocası islah hareketinin önde gelen isimlerinden Abdülkâdir Bedrân'dı. Osmanlılar'ın I. Dünya Savaşı'nın ardından Suriye'den çekilmesiyle yeni kurulan hükümet tarafından müderris tayin edildi, bu arada Osmanlı ve Memlûk tarihleriyle ilgilendi. Özellikle Şam tarihine yöneldi ve kendisi de bir Hanbelî ve Selefî olduğundan Hanbelîliğin merkezi durumundaki Sâlihiye semtiyle ilgili çalışmalar yaptı, burayı tanıtan metinler neşretti. Müslümanların geri kalmasının asil sebebinin ilmi yetersizliğe bağlayan Dehmân ilme önem verilmesi ve islah çalışmaları yapılması için gayret gösterdi. Bu konuda görüşlerini dile getirmek amacıyla *el-Mişbâh* dergisini çıkardı. Küçük Âdiliyye Medresesi'nde Mektebü'd-dirâsâti'l-İslâmiyye adıyla bir müessese kurarak burada bir kısım fikir arkadaşlarıyla birlikte Arap edebiyatı ve İslâm kültürü hakkında konferanslar verdi. Ayrıca çeşitli gazetelerde, *Mecelletü't-Temeddüni'l-İslâmî* ve *Mecelletü'l-Mecma'i'l-İlmiyyi'l-'Arabî*'de yazılar yazdı. Suriye ilim hayatına yaptığı katkılar sebebiyle 1983'te birinci dereceden Suriye üstün başarı nişanı ile ödüllendirildi. Muhammed Ahmed Şam'da vefat etti.

Eserleri. A) Telifleri. *Kitâbü's-Şıyâm* (Dımaşk 1922); *Dürüsü't-tecvîdi'l-hadîse* (Dımaşk 1924); *Fî riğâbi Dımaşk* (Dımaşk 1982); *Dirâsât fi's-sekâfeti'l-İslâmiyye* (Dımaşk 1983); *Vülâtü Dımaşk fi'ahdi'l-Memâlik* (Dımaşk 1984); *Mu'cemü'l-elfâzi't-târîhiyye fi'l-'aşri'l-Memlûkî* (Dımaşk 1990).

B) Neşirleri. *Dârimî, Sünenü'd-Dârimî* (baskı yeri yok, 1349); İbn Vaddâh, *Kitâbü'l-Bida' ve'n-nehÿü 'anhâ* (Dımaşk 1400/1980; Kahire 1411/1990); Ebû Amr ed-Dânî, *el-Muknî' fi marîfeti mersûmi meşâhîfi ehli'l-emşâr ma'a Kitâbi'n-Nakht* (Dımaşk 1359/1940, 1403/1983); Ebû'l-Kâsım İbn Asâkir, *Târîhu medineti*

Dımaşk (X. cilt, Dımaşk 1952); İbn Ecâ el-Halebî, *el-'Irâk beyne'l-Memâlik ve'l-'Osmâniyyîn el-Etrâk ma'a Riğleti'l-Emîr Yeşbek min Mehdî ed-Devâdâr* (Dımaşk 1406/1986); İbn Hacer el-Askalânî, *İnbâ'ü'l-gumr bi-ebnâ'i'l-umr* (Dımaşk 1399); İbn Kennân, *el-Mürücü's-sündüsiyyetü'l-fesîha fi telhîsi târihi's-Sâlihiyye* (Dımaşk 1366/1947); Şemseddin İbn Tolun, *I'lâmü'l-verâ bi-men vülîye nâ'iben mine'l-Etrâk bi-Dımaşkî's-Şâmî'l-kübrâ* (Dımaşk 1383/1964, 1984), *el-Ķalâ'idü'l-cevheriyye fi târihi's-Sâlihiyye* (Dımaşk 1368-1375, 1980) ve *Nakdû't-tâlib li-zeğali'l-menâşib* (Hâlid Muhammed Dehmân ile birlikte, Beyrut 1412/1992); İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr fi'l-kırâ'âti'l-'aşr* (I-II, Dımaşk 1345); Muvaffakuddin İbn Kudâme, *Muhtaşaru Minhâci'l-kâşidin* (Dımaşk 1347); Erbilî, *Medârisü Dımaşk* (Dımaşk 1947); Fahreddin İbnü's-Sââtî, *'İlmü's-sâ'ât ve'l-'amelü bihâ* (başka risâlelerle bir arada, Dımaşk 1402/1981).

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülkâdir Ayyaş, *Mu'cemü'l-mü'ellifine's-Süriyyin fi'l-karni'l-işrin*, Dımaşk 1405/1985, s. 196-197; Süleyman Sâdeddin, *Min a'lâmi'l-fikri'l-'Arabî fi'l-karni'l-işrin*, Dımaşk 1991, s. 163-164; Nizâr Abâza – M. Mutî el-Hâfız, *Târîhu 'ulemâ'i Dımaşk*, Dımaşk 1991, III, 532-537; Nizâr Abâza – M. Riyâz el-Mâlih, *İlmâmü'l-A'lâm*, Beyrut 1999, s. 219; Ahmed el-Alâvine, *Ẓeylü'l-A'lâm*, Cidde 1418/1998, s. 164-165; Şâkir Fahhâm, "Ârâ'ü ve enbâ'ü'l-üstâz Muhammed Ahmed Dehmân", *MMLADm.*, LXIII/3 (1988), s. 527-537.

MAHMÛD EL-ARNAÛT

MUHAMMED AHMED KÂDİRİ

(محمد أحمد قادری)

Ebû'l-Hasenât Seyyid Muhammed
Ahmed Kâdirî
(1896-1961)

Pakistanlı âlim ve siyaset adamı.

Hindistan'ın Alvar şehrinde doğdu. Babası Birelvî ekolünün önde gelen şahsiyetlerinden Seyyid Didâr Ali Şah'tır. İran'ın Meşhed şehrinde Hindistan'a gelen atalarının soyu Hz. Hüseyin'e ulaşır. Muhammed Ahmed, Kur'an'ı ezberledikten sonra Farsça ve Urduca'sını geliştirdi; terzilik, saatçilik vb. işlerle meşgul oldu. On beş yaşına kadar Arap dili ve edebiyatı ile temel dinî konularda kendini yetiştirdi. Hocaları arasında babasından başka Birelvî cemaatinin kurucusu Ahmed Rızâ Han Birelvî ve Naîmüddin Muradâbâdî yer alır. Hakîm Nevvâb Hâmiyyüddin Ahmed Han Muradâbâdî'den geleneksel tıp (tıbb-ı Yünânî) öğrenerek tabiplik icâzeti aldı.